

Aktuální otázky lidských práv

Obsah

Rozhovor s Evou Hubálkovou, vedoucí české kanceláře u ESLP

Budoucnost Ruska v Radě Evropy

Náhrada imateriální újmy způsobené protiprávní sterilizací

Ústavní soud kritizoval institut zbavení a omezení způsobilosti k právním úkonům

Zákaz krízov na talianskych štátnych školách

Česká výjimka z Listiny základních práv EU

Změna postoje USA k ICC

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

představujeme vám první bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci, který bude pravidelně přinášet aktuality, komentáře, analýzy či rozhovory z oblasti studia lidských práv. Struktura bulletinu je rozdělena do čtyř tematických oblastí, kterým se Centrum ve své činnosti věnuje – *Česká republika a lidská práva*, *Evropský systém ochrany lidských práv*, *Lidská práva v zahraniční politice* a *Mezinárodní trestní soudnictví*. Na bulletinu pracují jak členové Centra pro lidská práva a demokratizaci, tak i mnozí stážisté z řad studentů sociálních věd a práva. Členy i stážisty Centra spojuje zájem o lidská práva z širšího pohledu, a tak na stránkách tohoto bulletinu můžete najít texty kombinující pohled nejen práva, ale i dalších společenskovedních oborů, převážně mezinárodních vztahů, evropských studií či politologie. Nezajímá nás tedy pouze co, ale též proč a s jakými společenskými následky.

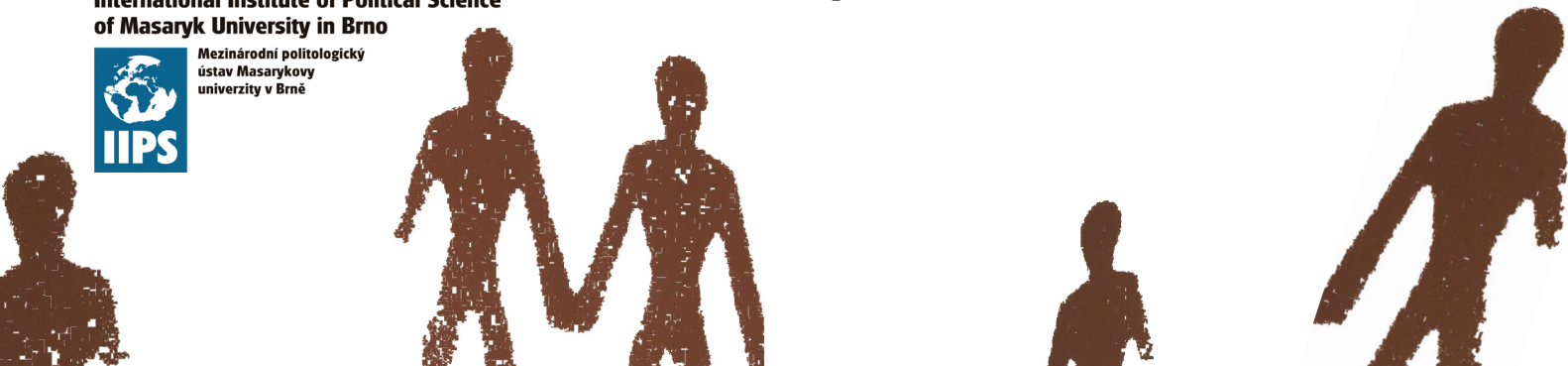
V budoucích číslech bulletinu bychom rádi zařadili také recenze knih zabývajících se otázkami spojenými s lidskými právy nebo pozvánky na tematicky příbuzné semináře či konference. Centrum pro lidská práva a demokratizaci působí v rámci Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity a na jeho internetových stránkách můžete také najít více o naší činnosti. Najdete nás na adrese www.iips.cz v části Lidská práva.

Jsme institucí novou a mladou, takže velmi oceníme jakékoliv vaše návrhy či podněty. Na začátku nás spojuje snaha vybudovat odbornou instituci, která přispěje k rozšíření vědomostí o v tuzemsku sice rétoricky značně exponované, nicméně ve skutečnosti dosti zanedbané problematice. Přejeme si, aby se Centrum dokázalo vypořádat se svými neskromnými cíli a pomohlo oživit odbornou debatu na poli lidských práv v České republice.

International Institute of Political Science
of Masaryk University in Brno

Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity v Brně

Úvod

V České republice doposud výrazně chybělo akademické centrum usilující o nestranný odborný výzkum témat spojených s ochranou lidských práv. Navzdory faktu, že Česká republika se často prezentuje jako země, která dbá principů lidských práv a snaží se je uplatňovat i ve své zahraniční politice, sociálněvědní bádání na toto téma nelze v tuzemsku považovat za příliš rozvinuté.

Centrum pro lidská práva a demokratizaci (Czech Centre for Human Rights and Democratization, CCHRD) se jednak liší od institucí z nevládního prostředí a jednak od vládních úřadů fungujících v této oblasti. Centrum představuje nezávislou akademickou instituci, která lidská práva sleduje z odborného sociálněvědního a mezinárodněprávního pohledu. Existence takového centra je ve většině členských států Evropské unie pravidlem, přičemž v některých zemích existuje dokonce více nezávislých univerzitních center, zabývajících se lidskými právy, stačí pohlédnout do sousedního Rakouska.

Centrum pro lidská práva a demokratizaci se tuto mezeru pokouší zaplnit a vytváří nezávislé odborné prostředí pro

zkoumání lidských práv. Centrum působí v rámci Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity (International Institute of Political Science, IIPS) a spolupracuje s akademickou půdou – Fakultou sociálních studií MU a Právnickou fakultou MU, i praxí – nevládními organizacemi nebo justicí – Ústavním soudem ČR, Nejvyšším správním soudem ČR či Evropským soudem pro lidská práva.

Tematické panely

Centrum se specializuje na několik konkrétních okruhů, které byly zvoleny s ohledem na kurzy přednášené na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií FSS MU a PrF MU a s ohledem na odborné zaměření členů Centra. Dle těchto panelů je členěn i bulletin, který právě držíte v rukou.

- 1) Mezinárodní trestní soudnictví
- 2) Evropský systém ochrany lidských práv
- 3) Zahraniční politika a lidská práva
- 4) Česká republika a lidská práva

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity (IIPS) je nezávislým vědeckým pracovištěm, které se od svého založení v roce 1990 zaměřuje na studium problematiky politického, sociálního, ekonomického a právního vývoje společnosti.

IIPS se aktivně podílí na formování současné podoby politické vědy tím, že iniciuje a realizuje vlastní výzkumné projekty, pravidelně zveřejňuje výsledky svého výzkumu v periodických i neperiodických publikacích, koordinuje a organizuje konání odborných konferencí, seminářů a přednášek.

**International Institute of Political Science
of Masaryk University in Brno**

Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity v Brně

www.iips.cz

Nejnovější publikace Mezinárodního politologického ústavu MU

Spočíval problém komunistického práva jen v jeho aplikaci konkrétními lidmi, popřípadě v jeho dočasném více či méně přímém ovlivnění nedemokratickou politikou, anebo v systému jako takovém? Existovala možnost, že bychom se nakonec přeci jen dočkali tak dlouho ohlašovaných světlých zítřků, kdybychom s cinkáním klíčů ještě pár let počkali? Na jakých hodnotách vlastně bylo komunistické právo založeno?

Celkem dvacet devět autorů odpovídá na tyto otázky ve třech desítkách příspěvků seřazených do čtyř částí. První z nich obsahuje texty zaměřené na obecnější filosofické a historické okolnosti spojené s komunistickým právem. Druhá část nabízí analýzy jednotlivých právních odvětví, hlavních institutů, osobností a vývojových trendů. Třetí část se věnuje rozboru právní úpravy i faktické reality činnosti v nejvýznamnějších právních profesích. Konečně čtvrtá část zahrnuje několik osobních vzpomínek na dobu komunistického práva.

Víc informací na www.iips.cz a www.komunistickepravo.cz.

Rozhovor s Evou Hubálkovou, vedoucí české kanceláře u ESLP

JUDr. Eva Hubálková, Ph.D. vede kancelář ČR u Evropského soudu pro lidská práva. Po vystudování Právnické fakulty Univerzity Karlovy v roce 1991 se specializovala na mezinárodní právo veřejné a lidská práva. V letech 1992 až 1998 pracovala jako právník u bývalé Evropské komise pro lidská práva a po založení jednotného Evropského soudu

pro lidská práva v listopadu 1998 zde působí jako právní asistent. Od roku 2006 vede česko-ukrajinsko-estonské právní oddělení. K jejím publikacím patří např. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika, Majetkové restituice, Přehled judikatury Evropského soudu pro lidská práva: Právo na spravedlivé řízení* nebo *Case-law of the Grand Chamber of the ECHR*.

CLP: *U Soudu pracujete už 18 let, jak se jeho podoba za tu dobu změnila?*

EH: U tehdy ještě Evropské komise pro lidská práva nás pracovalo asi 200, moc se mi tam líbilo. Prostředí bylo velmi komorní, rodinné, všichni jsme se znali. Postupně jsme se později začali rozrůstat, přirovnala bych to k rodinnému podniku, který se promění v nadnárodní společnost, kde se už nikdo nezná.

CLP: *A co se týče způsobu práce?*

EH: Velkou roli dnes hrají statistiky, počet případů, které se vyřídí. Dřív jsme měli čas se nad případy víc zamyslet, prodiskutovat je mezi sebou. Dnes musíme za stejnou dobu vyřídit větší počet případů, logicky máme proto na ně méně času. Ne, že by se mi to přímo nelíbilo, je to pro mě větší výzva, mrzí mě však, že třeba nemám tolik času na poznání všech kolegů.

CLP: *O pár let později, v letech 2000 až 2003 jste působila v Čechách na misi Rady Evropy. Co bylo tehdy Vaším úkolem?*

EH: Jednalo se o tříčlennou stálou misi, která měla tři hlavní úkoly - monitorovat tehdejší situaci na místě, sbírat informace o údajných porušeních lidských práv a podávat o nich dál zprávy ruské vládě i Radě Evropy. V neposlední řadě jsme rozšiřovali informace o Radě Evropy a Soudu.

CLP: *A myslíte si, že tato mise napomohla zlepšení situace?*

EH: V zlepšení politické situace ne, v zlepšení hospodářské taky ne. V zlepšení situace, pokud jde o znalost lidských práv, a roli Soudu při jejich ochraně, určitě ano. Nejednalo se jenom o misi, ale i o celkové aktivity Rady Evropy a Soud. Ty měly dopad na konkrétní lidi, konkrétní rodiny. Ruská vláda je díky těmto institucím tlačena česenskou situaci řešit, poškozené oběti odškodňovat. Udělali jsme, co jsme mohli, určitě nešlo jen o „window dressing“, uspokojivá situace tam ale dodnes není.

CLP: *Když se přesuneme do České republiky, jaký se Vám zdá nejpalčivější problém u nás?*

EH: Z pohledu Soudu jsou to určitě regulované nájemy. Za vše hovoří počet stěžovatelů, kterých je více než 5000. Měla by to primárně řešit česká vláda vnitrostátním zákonodárstvím. Ta je ale úřednická bez silnějšího mandátu. Navíc se zdá být nepravděpodobné, že by se stěžovatelé přistoupili na smírné urovnání. Další problém, otázka průtahů řízení, se zdá být vyřešený, nedávno zavedený nový opravný prostředek funguje a stěžovatelé jsou alespoň odškodňováni, i když to urychlení řízení nenapomůže. Jinak si myslím, že v porovnání s Tureckem, Ruskem a Ukrajinou na tom nejsme zdaleka tak špatně.

CLP: *Dnes si připomínáme 50 let založení Soudu. Myslíte, že budeme za deset let slavit 60 let nebo se do té doby Soud úplně zahltí a utopí pod návalem nových případů? Lze situaci řešit jinak než omezením práva na individuální stížnost?*

EH: To je otázka. Výbor ministrů, zástupci vlády i plénum Soudu tíhnou k tomu, aby byla přijatá administrativní opatření při podávání stížností, ať už je to zpoplatnění stížností, povinné zastoupení advokáty nebo podávání stížností v oficiálních jazycích Rady Evropy. Osobně bych se nepřikláníla k povinnému podávání v oficiálních jazycích, překlady činí stížnost méně autentickou, méně čitelnou. Pokud bychom požadovali právní zastoupení, museli bychom přijít i s fungujícím systémem právní pomoci, což by si zase vyžádalo nový personál, vyšší rozpočet, narostly by jiné komplikace. Povinnost poplatků mi z toho vychází jako nejvíce realistická. Samozřejmě nemůžeme zapomínat na to, že státy by měly řešit své problémy hlavně doma, k tomu dobře slouží tzv. pilotní případy reagující na systematické problémy. Každopádně pevně věřím, že za deset let tu Soud nadále bude stát.

Rozhovor za Centrum vedl Lubomír Majerčík.

1) Mezinárodní trestní soudnictví

V rámci panelu Mezinárodní trestní spravedlnost se **Lubomír Majerčík, Lenka Popovičová a Katarína Šipulová** soustředili na aktuality spojené s činností mezinárodních trestních tribunálů a na postoje států k jejich práci.

Shromáždění smluvních stran Mezinárodního trestního soudu (ICC)

Ve dnech 18. až 26. listopadu se v Haagu jako každý rok konalo osmé Shromáždění smluvních stran ICC. K jeho hlavním cílům patří dohled nad fungováním ICC, volba soudců a dalších funkcionářů, přijímání rozpočtu nebo sledování spolupráce smluvních stran s ICC. Letošní Shromáždění se odehrávalo zejména ve znamení příprav na Revizní konferenci probíhající v roce 2010, jež bude hodnotit osmileté fungování ICC a navrhopvat změny jeho zakládací smlouvy, Římského statutu. K hlavním rozhodnutím mimo tuto oblast patří zřízení styčné kanceláře ICC v ústředí Africké unie v Addis Abebě. Tento krok byl vyžádán letošním zvýšeným zájmem afrických zemí o fungování ICC a komplikující se spoluprací s některými z nich. Dále Shromáždění zvolilo dva nové soudce a rozhodlo o ustavení nezávislého kontrolního mechanismu, který by měl přezkoumávat podezření z přečinů zaměstnanců i volených představitelů ICC. Poprvé se Shromáždění aktivně zúčastnila i Česká republika, která je smluvní stranou Římského statutu od 1. října 2009. (lm)

Změna postoje USA k ICC

Jako další nový účastník Shromáždění se představila delegace ze Spojených států amerických. USA se nyní vůbec poprvé od vzniku ICC rozhodly Shromáždění zúčastnit. Spojené státy nikdy neskrývaly svůj odpor vůči ICC, počáteční velmi asertivní vystupování proti němu se zmírnilo za druhé Bushovy administrativy. I přes historičnost aktuálního kroku ubezpečoval americký zvláštní velvyslanec pro otázky válečných zločinů Stephen Rapp: „Nejsme smluvní stranou. Otázka, jestli se Spojené státy pohnou někdy tímto směrem, je podle mého mínění na roky vzdálená.“ Rapp dále připomenul, že USA vždy kladly ve své zahraniční politice důraz na stíhání válečných zločinů, on sám pracoval jako prokurátor u rwandského a sierra-leonského tribunálu. Přestože vyjádřil svou ochotu po letech absence pouze sledovat a naslouchat, dal Rapp najevo, že USA mají konkrétní představu o definici zločinu agrese, která se bude příští rok dojednávat na zmiňované Revizní konferenci. To nakonec může být hlavní důvod, proč se americká vláda rozhodla angažovat. Jednak si všimla, že se ICC nezpolitizoval, jak se původně obávala,

navíc si chce udržet vliv na utváření definice zločinu agrese příští rok. (lm)

Abu Garda pred ICC

ICC pokročil vo vyšetrovaní obvinení voči lídrovi rebelantskej skupiny United Resistance Front bojujúcej proti sudánskej vláde. Bahr Idriss Abu Garda je podozrivý z vojnových zločinov spáchaných počas útoku na peacekeepingovú misiu Africkej únie na vojenskej základni Haskanita v Severnom Darfúre koncom septembra 2007. V dňoch 29 až 30. októbra sa ukončil výsluch potvrdení žalôb, ICC beží lehota 60 dní na rozhodnutie, či sú dôkazy dostatočné na to, aby sa začal súdny proces. Abu Garda je prvým obvineným pred ICC zodpovedným za zločiny v Sudáne, ICC sa sám dobrovoľne vydal v máji 2009. (kš)

Pred ICC začal v poradí druhý súdny proces zaoberajúci sa situáciou v Demokratickej republike Kongo

Po v súčasnosti stagnujúcom prípade Lubanga sa pred ICC začína druhý súdny proces v súvislosti s konfliktom v Demokratickej republike Kongo. Germain Katanga, domnelý veliteľ Force de Résistance Patriotique en Ituri a Mathie Ngudjolo Chui, bývalý líder Front des Nationalistes et Intégrationnistes, sú obvinení z vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti spáchaných vo februári 2003 počas plánovania a riadenia masakru viac než 200 obyvateľov dediny Borogo. Medzi hlavné body obžaloby patrí podobne ako v prípade Lubanga verbovanie detských vojakov. Katanga a Ngudjolo zatiaľ popierajú svoju vinu a odkazujú na zodpovednosť zahraničných štátov – hlavne Ugandy a Rwandy – za prevedené útoky. (kš)

ICTY odmieta Karadžičovo odvolání proti jmenování obhájce v jeho prospěch

Řízení proti Radovanu Karadžičovi provázely od října, kdy bylo zahájené, velké kontroverze. Poté, co bývalý bosensko-srbský vůdce oznámil, že bude řízení bojkotovat, protože nedostal postačující čas na přípravu, přidělili mu soudci obhájce, zároveň mu ale ponechali právo hájit se sám. Ústní jednání bylo nařízené na březen 2010, což se ale Karadžičovi zdálo být málo s ohledem na údajně jeden milion stran důkazních materiálů. Odvolání proti tomuto rozhodnutí však ICTY koncem listopadu odmítl z důvodu vágnosti. (lm)

Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu odsúdil Michela Bagaragazu za spoluúčasť na genocíde

17. novembra odsúdil Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu (ďalej len „ICTR“) Michela Bagaragazu na 8 rokov väzenia za spoluúčasť na genocíde, ktorej sa dopustil v roku 1994, a to formou napomáhania a podporovania páchatelov. Bagaragaza bol pôvodne obvinený zo spoločenja za účelom spáchania genocídy, spáchania genocídy a alternatívne zo spoluúčasti na genocíde. V auguste roku 2005 sa dobrovoľne vzdal ICTR, pričom odmietol všetky 3 obvinenia. Neskôr sa sám priznal k spoluúčasti na genocíde, z ktorej bol nakoniec uznaný vinným.

Bagaragaza bol generálnym riaditeľom štátneho úradu pre dohľad nad čajovým priemyslom, do jeho pôsobnosti spadalo 11 tovární na výrobu čaju. Po vypuknutí genocídy sa do blízkosti dvoch ním kontrolovaných tovární premiestnilo asi 1000 utečencov z etnickej skupiny Tutsi, ktorí tam hľadali úkryt. V apríli 1994 sa Bagaragaza stretol s 2 úradníkmi z komúny Giciye, ktorí mali v úmysle týchto utečencov vyvraždiť s pomocou hutuských milícií Interahamwe. Bagaragaza súhlasil s tým, aby boli k presunu členov milície Interahamwe na miesto útoku použité vozidlá a palivo z jeho tovární, poskytol milíciám zbrane, ktoré mala v čajových továrňach uložená armáda a súhlasil tiež s tým, aby sa útokov zúčastnili zamestnanci tovární. Súčasne poskytol nemalú finančnú podporu na nákup alkoholu, ktorý mal slúžiť k udržaniu motivácie členov milícií. ICTR skonštatoval, že týmito činmi Bagaragaza výrazne prispel k zabitiu približne 1000 Tutsiov.

Pri stanovovaní výšky trestu ICTR zohľadnil niekoľko skutočností; v prvom rade Bagaragaza síce vedel o „genocídnom zámere“ páchatelov, sám ho však podľa ICTR nezdieľal; nad svojimi činmi vyjadril ľútosť; a v neposlednom rade sa sám dostavil pred ICTR, priznal sa a napomáhal pri vyšetrovaní, čím prispel k procesu hľadania pravdy o rwandskej tragédii a k národnému uzmierneniu.

ICTR bol založený na základe rezolúcie Rady bezpečnosti OSN v roku 1994 za účelom stíhania osôb zodpovedných za genocídu, zločiny proti ľudskosti a vojnové zločiny, spáchané v roku 1994 na území Rwandy, alebo spáchané občanmi Rwandy na území okolitých štátov. Počas rwandskej genocídy, ktorá trvala približne 100 dní, bolo zavraždených asi 800 000 Tutsiov a umiernených Hutuov. Do dnešného dňa uzavrel ICTR 49 prípadov, na úteku je stále 11 osôb. (lp)

Ad hoc súd pre Darfúr – nová kapitola medzinárodnej trestnej spravodlivosti?

Africká únia podporila vytvorenie špeciálneho súdu pre Darfúr. Dňa 29. októbra 2009 prebehlo v Abuji, Nigérii v poradí 207. zasadanie Rady pre mier a bezpečnosť, ktorá podporila závery správy panelu s predsedajúcim bývalým juhoafrickým prezidentom Thabom Mbekim. Nový ad hoc súd by mal pozostávať zo sudánskych a medzinárodných sudcov a fungovať pod autoritou Africkej únie v kooperácii so chartúmskym režimom a budúcou komisiou pre pravdu a uzmiernenie.

Je otáznosť, či ustanovenie ad hoc tribunálu bude pozitívnym impulzom pre autoritu a legitimitu Medzinárodného trestného súdu. „Prípado Darfúr“ bol pred ICC predložený bezprecedentným krokom Bezpečnostnej rady v roku 2005. Sudánska vláda okamžite odmietla jurisdikciu ICC a vytvorila vlastný Špeciálny trestný súd pre udalosti v Darfúre. Od založenia sa však pred ním dostalo len 13 prípadov, jeho činnosť bola poznačená viacerými škandálmi a podľa Human Rights Watch slúžila výlučne k podkopaniu autority ICC. William Schabas naopak tvrdí, že ad hoc súd zriadený pod dohľadom Africkej únie by mohol predstavovať novú kapitolu v medzinárodnej trestnej spravodlivosti a vyvážiť nedostatky Medzinárodného trestného súdu plynúce z absencie politickej kontroly a nedostatočnej znalosti reálií. (kš)

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Česká výjimka z Listiny základních práv EU: skutečně výjimka?

Helena Bončková

Dne 3. listopadu 2009 prezident republiky svým podpisem dovršil ratifikační proces Lisabonské smlouvy nejen v České republice, ale v celé Evropské unii. Reagoval tak na rozhodnutí Ústavního soudu o tom, že Lisabonská smlouva je v souladu s českým ústavním pořádkem. Svůj podpis prezident již dříve podmínil přijetím tzv. výjimky z Listiny základních práv EU pro Českou republiku. Tato výjimka byla ČR přislíbena na říjnovém summitu Evropské rady v Bruselu a má být včleněna do textu zakládacích smluv při nejbližší revizi primárního práva, kterou bude s nejvyšší pravděpodobností představovat přístupová smlouva Chorvatska k EU.¹ Diskuze o povaze a důsledcích výjimky pro ČR, jež se dosud odehrála v českých médiích a politických debatách, žel odhalila zcela mylné představy jednotlivých aktérů o významu Listiny základních práv EU a dosavadní jurisprudenci Soudního dvora Evropské unie v oblasti základních práv.

Předně již samo označení „výjimka“ je zcela zavádějící s ohledem na obsah Protokolu č. 30 o uplatňování Listiny základních práv EU v Polsku a ve Spojeném království, který se nově bude vztahovat také na Českou republiku poté, co tato změna bude zakotvena v primárním právu. Předmětný protokol neříká vůbec nic o tom, že by aplikace Listiny měla být v případě uvedených států zcela vyloučena. Z textu protokolu lze dovodit pouze určité limity jejího použití. Článek 1 odstavec 1 Protokolu stanoví, že „*Listina nerozšiřuje možnost Soudního dvora Evropské unie ani jakéhokoliv soudu Polska či Spojeného království shledat, že právní a správní předpisy, zvyklosti nebo postupy Polska či Spojeného království nejsou v souladu se základními právy, svobodami nebo zásadami, které Listina potvrzuje.*“ Klíčovým výrazem v tomto odstavci je pak spojení „*nerozšiřuje možnost*“. Jedná-li členský stát v rozsahu aplikace práva EU, je Soudní dvůr oprávněn posuzovat, zda toto jednání je v souladu se základními právy.² Protokol uvedené oprávnění Soudního dvora nevyklučuje, pouze konstatuje, že „*možnost*“ dána Soudnímu dvoru se v tomto ohledu dále „*nerozšiřuje*“.³

Článek 1 odstavec 2 Protokolu stanoví, že „*nic v hlavě IV Listiny nezakládá soudně vymahatelná práva platná v Polsku či ve Spojeném království, pokud tato práva nejsou stanovena ve vnitrostátním právu Polska či Spojeného království*“. Není proto pravdou, že práva obsažená v hlavě IV Listiny nebudou českým občanům bez dalšího garantová-

na. Budou, pokud tak vnitrostátní právo ČR stanoví, což v případě práv obsažených v hlavě IV Listiny, platí pro Českou republiku téměř beze zbytku.⁴

Konečně článek 2 Protokolu stanoví, že „*tam, kde ustanovení Listiny odkazuje na vnitrostátní právní předpisy a zvyklosti, vztahuje se toto ustanovení na Polsko a Spojené království pouze v tom rozsahu, v jakém jsou práva nebo zásady v dotyčném ustanovení obsažené v právních předpisech nebo zvyklostech Polska či Spojeného království*“. Tento článek opět neříká nic o tom, že by zmíněné ustanovení Listiny nemělo pro Českou republiku platit. Protokol stanoví, že práva nebo zásady obsažené v dotyčném ustanovení Listiny budou v České republice uznány pouze v tom rozsahu, v jakém je uznává samo vnitrostátní právo.

Ve své podstatě tedy česká „výjimka“ žádnou výjimku z platnosti Listiny základních práv EU nepředstavuje, vyjednaná omezení pouze mírně korigují možný dopad Listiny. Ostatně ke stejnému závěru dospěla i rozsáhlá analýza britské Sněmovny lordů v případě Protokolu č. 30, která jej nejčastěji označuje jako interpretační protokol.⁵

Budoucí osud české „výjimky“ z Charty není vůbec jistý, pro příští číslo bulletinu připravujeme nástin možných scénářů.

Poznámky:

- 1) Srov. Evropská rada v Bruselu 29. a 30. října 2009. Závěry předsednictví. (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/CS/ec/110893.pdf).
- 2) Srov. Craig, P. – Búrca, G. de (2007): *EU law: text, cases, and materials*, Oxford University Press, Oxford, s. 395–402.
- 3) Obdobně protokol hovoří o soudech Polska či Spojeného království, které mají na základě svých vnitrostátních právních úprav určitou možnost zkoumat soulad právních a správních předpisů se základními právy. Protokol tak konstatuje, že ani tato možnost nebude Listinou dále rozšířena.
- 4) Tato práva jsou garantována Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky, jakož i dalšími vnitrostátními právními předpisy, a dále tato práva vyplývají z řady mezinárodněprávních závazků České republiky, zejména z Evropské sociální charty.
- 5) European Union Committee. House of Lords (2008): *The Treaty of Lisbon: an impact assessment*. (<http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/ld200708/ldselect/ldeucom/62/62.pdf>), s. 101–107.

Zákaz křížů na talianskych štátnych školách

Lenka Lakotová, Monika Mareková

Európsky súd pre ľudské práva so sídlom v Štrasburgu 3. novembra 2009 jednohlasne rozhodol, že symbol kříža visiaci na stenách tried talianskych štátnych škôl je porušením práva na vzdelanie v spojení so slobodou náboženského vyznania.

Týmto verdiktom súd vyhovel Talianke s fínskym pôvodom Soile Lautsi v žalobe proti Taliansku. Podľa jej názoru kříže na stenách štátnych škôl odporujú princípu sekularizmu, v ktorom chce vychovávať svoje deti. Prípád siaha do rokov 2000 – 2001, kedy deti pani Lautsi vo veku 11 a 13 rokov navštevovali štátnu školu *Istituto comprensivo statale Vittorino da Feltre* v Abano Terme. Vo všetkých triedach tejto školy boli vyvesené na stenách kříže. Po zamietnutých sťažnostiach a žalobách pani Lautsi proti vyveseným křížom sa prípad dostal až pred Ústavný súd, ktorý mal posúdiť súlad prítomnosti křížov v triedach s princípom sekularizmu. Talianska vláda argumentovala tým, že kříž nie je iba náboženský symbol, ale je symbolom talianskeho štátu. Sťažnosť pani Lautsi bola nakoniec zamietnutá s odôvodnením, že kříž je symbolom talianskej histórie a kultúry, a tým talianskej identity, je symbolom princípu rovnosti, slobody a tolerancie, tak isto ako štátneho sekularizmu. Následná sťažnosť ku *Consiglio di Stato*¹ bola zamietnutá s odôvodnením, že kříž sa stal svetskou hodnotou talianskej ústavy a reprezentuje hodnoty občianskeho života.

Po tomto rozhodnutí sa pani Lautsi rozhodla obrátiť na Európsky súd pre ľudské práva s odvolaním sa na článok 2 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorý chráni právo na vzdelanie, v spojení s článkom 9 Dohovoru, ktorý chráni slobodu náboženského vyznania. Európsky súd rozhodol, že kříž v triede môže byť pre žiakov všetkých vekových kategórií náboženským znakom a žiaci môžu pociťovať, že sú vyučovaní v prostredí, ktoré nesie známky daného náboženstva. Toto môže byť zásahom do práv žiakov, ktorí vyznávajú iné náboženstvo alebo sú ateisti. Sloboda nevyznávať žiadne náboženstvo, ktorá je neodmysliteľne spätá so slobodou náboženského vyznania, nie

je totiž obmedzená iba na náboženské obrady a náboženskú výchovu, ale je rozšírená aj na zvyky a symboly, ktoré vyjadrujú vieru, náboženstvo alebo ateizmus. Toto právo bolo porušené, pokiaľ štát symbolom vyjadruje vieru a jednotlivec sa dostáva do situácie, ktorej sa nemôže vyhnúť, alebo sa jej môže vyhnúť iba s neúmernými ťažkosťami. Štát je povinný zaistiť náboženskú neutralitu v kontexte verejného vzdelávania. Pre Európsky súd bolo nepochopiteľné, ako symbol, ktorý je spájaný s katolicizmom, môže slúžiť vzdelávaciemu pluralizmu. Povinné zobrazovanie² symbolu určitého vierovyznania obzvlášť v triedach škôl obmedzuje právo rodičov na výchovu ich detí v súlade s ich vlastným náboženským presvedčením a s právom detí vieru vyznávať alebo nevyznávať.

Tento prípad nebol prvým prípadom na talianskej pôde, ktorý by sa týkal problematiky náboženských symbolov. Predchádzalo mu rozhodnutie talianskeho Kasačného súdu, podľa ktorého prítomnosť křížov v talianskych volebných miestnostiach je proti princípu sekularizmu štátu.

Náboženskými symbolmi sa zaoberal už skôr i Európsky súd pre ľudské práva, a to konkrétne v prípade *Dahlab proti Švajčiarsku*, kedy bola sťažovateľka učiteľkou na základnej škole a domáhala sa povolenia nosiť islamskú šatku na hlave počas vyučovania. To jej bolo zakázané z dôvodu náboženského vplyvu na žiakov vo verejných školách. Švajčiarske súdy jej sťažnosti proti tomuto zákazu nevyhoveli, pri čom argumentovali tým, že pokiaľ učiteľka nosí šatku, ktorá vyjadruje určité vierovyznanie, môže to ovplyvňovať žiakov v ich vierovyznaní. Európsky súd pre ľudské práva ich verdikt potvrdil a zdôraznil, že zákaz nosenia šatky pre sťažovateľku počas vyučovania bol nevyhnutný v demokratickej spoločnosti.

Mnohé európske štáty ako Francúzsko, Bulharsko, či Nemecko zakázali nosenie akýchkoľvek náboženských symbolov na školách v nedávnej minulosti. Prípád Lautsi proti Taliansku je teda pokračovaním v trende sekularizácie európskej spoločnosti.

Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vyvolal okamžite búrlivé reakcie po celej Európe. Väčšina talianskych politikov sa zjednotila v odsúdení rozhod-

nutia a viacerí naň zareagovali tvrdými výroky. Obhajujú sa najmä tým, že kríž je pre Taliansko dôležitým symbolom a súčasťou tradície a histórie. Premiér Berlusconi napríklad vyhlásil, že rozhodnutie súdu je pokusom o popretie kresťanských koreňov Talianska i Európy. Tiež obyvateľstvo sa dokázalo v názore na rozsudok zjednotiť. Podľa agentúry Reuters, vychádzajúcej z prieskumu v novinách Corriere della Sera, je až 84 percent Talianov proti rozhodnutiu súdu.

Taliansko sa plánuje proti rozhodnutiu „odvolať“. Strany môžu do troch mesiacov od rozsudku podať žiadosť o postúpenie veci Veľkému senátu. Ide o výnimočné prípady vyvolávajúce závažné otázky, pričom prijatie žiadosti posudzuje porota piatich sudcov, ktorá ešte môže žiadosť zamietnuť. Zaujímavé je, že takto citlivá otázka týkajúca sa náboženstva bola rozhodnutá jednomyselne. Zároveň nie je zvykom, aby boli jednotne schválené rozhodnutia postúpené Veľkému senátu. V tomto prípade je však pravdepodobné, že Veľký senát bude i tak prípad posudzovať, najmä kvôli rozporom a diskusiám na celoeurópskej úrovni, ktoré rozsudok vyvolal.

Otázne je, ako sa Taliansko zachová v prípade neúspechu u Veľkého senátu. Zatiaľ všetko naznačuje tomu, že sa rozhodnutiu ani potom nepodriadi. Z argumentácie Súdu však nie je úplne jasné, či má byť rozsudok chápaný ako úplný zákaz na náboženské symboly vo verejných školách, alebo iba povinnosť zobrazovať náboženské symboly vo verejných školách je v rozpore s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Preto by bolo dobré, ak by sa prípad pred Veľký senát dostal, a ten by ozrejmil, ako má byť rozsudok vykladaný.

Na rozhodnutie zareagovali i Vatikán, Írsko, Španielsko, Poľsko a ďalšie štáty. Podľa hovorca Federica Lombardiho bol Vatikán rozhodnutím súdu šokovaný a sklamaný, že kríž sa stáva znakom rozdelenia. V Írsku je zas katolícke vzdelanie silne integrované do vzdelávacieho systému, uvádzajú The Irish Times.³ Podobné sťažnosti ako vzniesla Soile Lautsi by sa teda mohli objaviť i v Írsku a obyvatelia by zrejme zareagovali rovnako ako v Taliansku. Poľsko sa pripojilo k pozícii Vatikánu a prezident Kaczyński sa vyjadril, že Poľsko nebude nikdy súhlasiť s odstránením krížov zo škôl. Rovnako Španielsko má už dlhšie pro-

blém s bojom katolíckej cirkvi proti sekularizačným snahám. V minulom roku španielsky súd rozhodol o tom, že verejná škola musí odstrániť kríže zo stien,⁴ taliansky prípad teda nebol čo sa týka náboženských symbolov prvým.

Na Slovensku rozhodnutie nevyvolalo tak výrazné ohlasy, podľa denníku Sme zareagovali Konferencia biskupov Slovenska a z politických strán Kresťansko-demokratické hnutie, ktoré oficiálne nesúhlasí s rozhodnutím a považuje ho za absurdné. V Českej republike sa o rozhodnutí ESLP objavili správy na serveroch Lidových novin, Respektu či Hospodárskych novin, rozhodnutie však nevzbudilo diskusiu, ktorá by podnietila i komentáre politických osôb.

Poznámky:

1) *Consiglio di Stato* je právno-administratívny poradný orgán, ktorý zabezpečuje zákonnosť verejnej správy v Taliansku. Viac na <http://www.giustizia-amministrativa.it/>.

2) Povinné zobrazovanie krížov v triedach verejných škôl bolo zavedené dvoma zákonmi v dvadsiatych rokoch minulého storočia za Mussoliniho éry. Od roku 1984, keď katolicizmus prestal byť štátnym náboženstvom, boli uplatňované s menšou dôslednosťou.

3) On-line text: <http://www.irishtimes.com/newspaper/world/2009/1104/1224258026743.html>.

4) On-line text: http://www.nytimes.com/2009/01/06/world/europe/06church.html?_r=3.

Partneři bulletinu

gp global
politics

www.globalpolitics.cz

política
mundi

<http://politicamundi.blogspot.com>

3) Zahraniční politika a lidská práva

Budoucnost Ruska v Radě Evropy – dalších třináct neurčitých let?

Tereza Kubičková, Lukáš Hoder

Významná výročí Rady Evropy (RE) a Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) přímo vybízí k bilancování, a to nejen z celkového pohledu efektivity těchto institucí, ale i ve smyslu hodnocení chování členských zemí RE. Rusko vstoupilo do RE v roce 1996 a signatářem Úmluvy o lidských právech je od roku 1998. Jakým je Rusko po 13 letech členem a jaké si získalo renomé během 11 let na půdě ESLP? Jedná se o velmi široké otázky, proto se zaměříme na ruské lidskoprávní renomé v posledních letech. Zlepšil se postoj Ruska k Radě Evropy od pozastavení jeho členství v roce 2000 kvůli porušování lidských práv v Čečensku?

V červnu 2009 byla publikována zpráva členky jednoho z výborů Parlamentního shromáždění RE Sabine Leutheusser-Schnarrenbergerové *O politicky motivovaném zneužití systému trestního soudnictví v členských státech*.¹ Tato zpráva srovnává čtyři základní typy soudních systémů v Evropě – britský, německý, francouzský a ruský.² Zatímco západoevropské modely soudnictví jsou ve zprávě kritizovány jen nepatrně (v části o britském modelu autorka vyzdvihuje snad až hmatatelný *Esprit of Independence*), ruský model je od počátku definován jako model *sui generis* a je mu v textu vymezena největší část kritiky.

Jako hlavní nedostatky ruského trestního soudnictví zpráva uvádí tlak na soudce, problematickou pozici obhájců, především jejich zastrašování, právní nihilismus v Rusku, politické vměšování do průběhu procesů, korupci a diskriminaci. Zpráva proto naléhá na Rusko, aby posílilo nezávislost soudů a především odstranilo praxi tzv. telefonické spravedlnosti.³ Soudci by neměli být finančně ohodnocováni na základě jejich soudních rozhodnutí. Změněn by měl být i mechanismus přidělování určitých případů konkrétním soudcům. Rusko by mělo také „efektivně ochránit obhájce před osobním prohledáváním a zabavováním dokumentů týkajících se privilegovaného vztahu mezi advokátem a klientem“⁴ a také před dalšími formami obtěžování. Uvedené nedostatky jsou ve zprávě demonstrovány na známých případech JUKOS, Chodorovskyy, Politkovskaya a Hermitage Capital.

V samotném Rusku byla v poslední době několikrát vyjádřena potřeba reformovat právní systém. Z úst ruského prezidenta D. Medveděva tento úmysl zazněl už v prosinci roku 2008. Boj s korupcí vyhlásil D. Medveděv hned

po svém zvolení na post prezidenta a tento záměr zopakoval například ve svém posledním článku *Kupředu, Rusko!*⁵ či ve *Zprávě o stavu federace*⁶ z listopadu 2009. Současná *Koncepce zahraniční politiky RF* hovoří o nutnosti „vybudování skutečného evropského právního systému pod záštitou Rady Evropy.“⁷ Potvrzením těchto slov může být nedávné rozhodnutí Ústavního soudu RF nadále neprovádět trest smrti s odkazem na závazky plynoucí právě z členství v Radě Evropy.⁸

Výše uvedené proklamace sice mohou pro Rusko znamenat příslib změn v příštích letech, ale v současnosti je lze hodnotit jen jako nejasné cíle. Úmluvu o lidských právech Rusko sice ratifikovalo již před 11 lety, nicméně právo na spravedlivý proces je v největší zemi světa nadále pošlapáváno. Počet rozsudků týkajících se Ruska vynesených ESLP do roku 2008 je roven 643, z toho v 94 % případů soud rozhodl v neprospěch Ruska.⁹ Téměř 18 % rozsudků bylo přijato jen v případech z Čečenska, přičemž první čečenský rozsudek padl až v roce 2005. Zpráva organizace Human Rights Watch (HRW) poukazuje na fakt, že ruská vláda přes všechna svá prohlášení o potřebě spolupráce s Radou Evropy v čečenských případech s ESLP spolupracuje nedostatečně. Podle HRW sice ruská vláda vyplácí finanční kompenzaci obětem, nepodniká ale potřebné právní a politické kroky, aby podobným excesům, jako jsou násilná zmizení, mimosoudní popravy a mučení, do budoucna zamezila.¹⁰ I když byli pachatelé přímo jmenováni v rozsudcích ESLP, nikdo z nich nebyl v Rusku postaven před soud.

Co tedy Rusku chybí ke zlepšení jeho pověsti a k naplnění vizí prezidenta Medveděva? Dle našeho názoru je výrazná reforma celé ruské justice nezbytným krokem k jakémukoliv zlepšení zákonnosti v Rusku. Nejde o snadný úkol a pouhá reforma soudního systému samozřejmě nezamezí porušování lidských práv. Nicméně, pokud bude reforma ruské justice v dohledné době započata s ohledem na evropské standardy (nabízí se např. Benátská komise zmíněná ve zprávě CLAHR),¹¹ lidskoprávní kredit Ruska by při dalším výročí Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva mohl být mnohem příznivější.

Poznámky:

1) Jedná se o zprávu členky Výboru pro právní záležitosti a lidská práva (Committee on Legal Affairs and Human Rights, CLAHR). Viz Leutheusser-Schnarrenberger, S.: Allegations of politically-motivated abuses of the criminal justice system in CE member states. June 2009, online text (<http://assembly.coe>).

int/CommitteeDocs/2009/20090623_abusesJUR_E.pdf).

2) České soudnictví spolu s rakouským, maďarským, slovenským, slovinským, litevským, finským, polským aj. podle zprávy vykazuje prvky německého modelu soudního systému.

3) Praxe, kdy je soudní proces ovlivňován nestandardními metodami, jako je např. násilné nucení soudce opustit svůj post, pokud nerozhodne požadovaným způsobem apod.

4) Leutheusser-Schnarrenberger, S.: Allegations of politically-motivated abuses of the criminal justice system in Council of Europe member states. June 2009.

5) Vperjod, Rossija! Gazeta.ru, 9. 10. 2009, online text (http://www.gazeta.ru/comments/2009/09/10_a_3258568.shtml).

6) Poslanije prezidenta Federalnomu Sobraniju RF, 12. 11. 2009, online text (<http://www.vesti.ru/doc.html?id=325454&cid=380>).

7) Koncepce zahraniční politiky RF, 2008, online text (<http://archive.kremlin.ru/text/docs/2008/07/204108.shtml>).

8) Konstitucionnyj Sud RF prizna, čto posle 1 janvarja 2010 naznačenie smertnoj kazni v Rossiji nevozmožno. 19. 11. 2009, online text (<http://www.ksrf.ru/news/pages/ViewItem.aspx?ParamId=734>).

9) Statistics for Russia on 1 January 2009, online text (<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/0ECCD436-3FB1-4F6B-9AE3-FF9021BA3FDA/0/Russia.pdf>).

10) HRW Report: Who will tell me what happened to my son? 27. 9. 2009, online text (<http://www.hrw.org/en/node/85743/section/1>).

11) *Evropská komise pro demokracii prostřednictvím práva* známější jako *Benátská Komise* (Venice Commission) je poradní orgán RE ve věci ústavních, legislativních a administrativních opatření. Byla založena v roce 1990 a dnes ji tvoří experti jmenování 47 členskými státy, 1 přidruženým členem a 11 pozorovatelů. Více viz (http://www.venice.coe.int/site/main/Presentation_E.asp).

Nejnovější publikace Mezinárodního politologického ústavu MU

Jak vypadá návrat českých žen na trh práce po rodičovské dovolené? S jakými se potýkají problémy a jak je řeší? Jak se dívají na současnou rodinnou politiku v České republice? To jsou základní otázky předkládané publikace, která se zaměřuje právě na problematiku návratu českých žen na pracovní trh po rodičovské dovolené.

Evropeizace, tedy proměna domácích politických systémů členských zemí Evropské unie pod „tlakem“ integrace, je pro české prostředí zcela dominantní formou internacionalizace. Publikace *Evropeizace zájmů - Politické strany a zájmové skupiny v České republice* je v tomto ohledu na českém trhu jedinečnou monografií.

Dále připravujeme:

Hubert Smekal - Lidská práva v Evropské unii

Lukáš Hoder - Transatlantické vztahy v době krize: Hegemonie USA a emancipace Evropy po 11. září 2001

Více informací na www.iips.cz.

4) Česká republika a lidská práva

Náhrada imateriální újmy způsobené protiprávní sterilizací

Ivan Prouza

V říjnu tohoto roku vydal Ústavní soud rozhodnutí v jednom z nejsledovanějších případů týkajících se porušení lidských práv – ve věci protiprávních sterilizací, konkrétně v kauze paní H. F.

Společně s druhým porodem byla paní H. F. provedena sterilizace. Standard ve formě úplného a informovaného souhlasu nebyl ze strany lékařů Vítkovické nemocnice splněn, což ostatně prohlásily i české soudy. Na základě zákroku, jemuž byla podrobena, bude paní H. F. traumatizována a poškozena po celý život, avšak vzhledem ke skutečnosti, že se na soud obrátila až po třech letech od zákroku, bylo právo na peněžitou satisfakci zhodnoceno jako promlčené. Po neúspěchu u Nejvyššího soudu paní H. F. podala ústavní stížnost. Tu Ústavní soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou a dal za pravdu soudům nižší instance, které uznaly její nárok na omluvu, nikoliv však povinnost Vítkovické nemocnice zaplatit odškodnění ve výši jednoho milionu korun, které paní H. F. požadovala.

Ústavní soud ve svém velmi stručném rozhodnutí odkazuje na odůvodnění napadených rozhodnutí. Tvrzeným rozporům námitky promlčení s dobrými mravy se Ústavní soud odmítl zabývat z procesních důvodů, kdy „byla uplatněna v rozporu se zásadou koncentrace řízení ve věci ochrany osobnosti podle ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. opožděně.“ K dalším argumentům konstatuje pouze, že: „...ve věci rozhodující soudy rozhodly věcně správně a zcela v souladu se zákony i principy zakotvenými v Listině a Úmluvě. Svá rozhodnutí přehledně, logicky, srozumitelně a podrobně odůvodnily, přičemž se dostatečně vypořádaly se všemi rozhodujícími skutečnostmi a splnily své povinnosti tak, aby bylo vyloučeno porušení ochrany legitimního očekávání...“ Stěžovatelka namítala též změnu judikatury ve věci promlčitelnosti nároku na náhradu nemateriální újmy, neboť dřívější rozhodnutí obecných soudů byla v této oblasti nejednotná. Ústavní soud vyjádřil souhlas s rozhodnutím velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2008 sp. zn. 31 Cdo 3161/2008, kterým byla potvrzena změna judikatury a tento vývojový judikatorní proces shledává ústavně konformním. Na závěr dodává, že právní názory soudů v napadených rozhodnutích nejsou v extrémním nesouladu s principy spravedlnosti.

Proti usnesení Ústavního soudu sice není přípustné odvo-

lání, avšak Liga lidských práv, jež oběti sterilizací zastupuje před českými soudy, informovala, že se zpracovává stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva do Štrasburku.

Tento případ není rozhodně jediným svého druhu. V březnu roku 2005 byla paní H. F. zvolena mluvčí neformální skupiny 25 obětí nucené sterilizace ze strany lékařů v nemocnicích v ostravském regionu. Přes neexistenci statistiky počtu žen poškozených takovým zákrokem lze konstatovat, že dle šetření Veřejného ochránce práv bylo přinejmenším 58 sterilizací v České republice provedeno nezákonně. Podle evropských romských aktivistů docházelo k nedobrovolným sterilizacím také v Maďarsku, Bulharsku a Rumunsku, ale nejvíce případů údajně bylo právě v Česku a též na Slovensku. Zpráva ombudsmana i případy Ligy dokazují, že k protiprávním sterilizacím docházelo až do současné doby, odškodněna byla zatím pouze jedna žena ze severních Čech částkou 200 tisíc korun. Vláda vyjádřila politování nad protiprávními sterilizacemi žen, načež ministr pro lidská práva Michael Kocáb naznačil, že oficiální omluva je prvním krokem, kdy budou následovat další opatření, včetně vypracování informovaného souhlasu se sterilizací, analýza současného stavu právní úpravy této problematiky a aktualizování směrnice pro provedení sterilizací. Nevyloučil ani možnost následného finančního odškodnění.

Ústavní soud podrobil kritice institut zbavení a omezení způsobilosti k právním úkonům

Alžbeta Kondelová

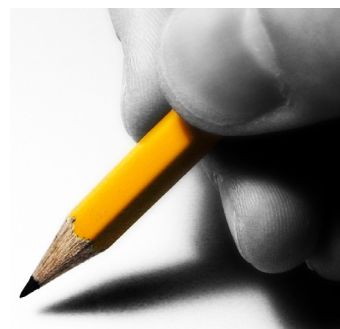
Ústavní soud se v nálezu sp. zn. I. ÚS 557/09 z 18. srpna 2009 přelomovým způsobem vyjádřil k institutu zbavení a omezení způsobilosti k právním úkonům. Vyhověl ústavní stížnosti ženy, které z důvodu lehké mentální retardace soudy odmítly navrátit způsobilost k právním úkonům, a to i přesto, že dle Ústavního soudu šlo o omezení „evidentně excesivní“. Ústavní soud přitom poukázal zejména na fakt, že soudy rozhodují v obdobných věcech velmi formalisticky a a nedostatečně posuzují všechny relevantní skutečnosti. Kritické vyjádření Ústavního soudu k přístupu soudů k omezování a zbavování způsobilosti by mohlo být významným impulsem k přehodnocení soudní praxe či dokonce samotné legislativní úpravy.

Podle soudu je institut zbavování způsobilosti k právním úkonům „reliktem starého režimu“, což lze dokumentovat i skutečností, že v německém či rakouském právu je to in-

stitut neznámý a Francie ho od počátku roku 2009 z občanského práva taktéž vytěsnila. V rozhodovací praxi českých obecných soudů však tento „neblahý, z předlistopadových dob pocházející“ trend přetrvává a soudy přistupují k takovému omezení práv příliš často. V roce 2008 tak dle informací Ligy lidských práv žilo v ČR víc než 24 000 osob zbavených způsobilosti k právním úkonům.

Ústavní soud v zájmu zlepšení situace v dané oblasti do budoucna nabádá obecné soudy především k tomu, aby způsobilost „nebyla omezována ve větším rozsahu, než je nezbytné třeba k ochraně základních práv třetích osob a jiných ústavně chráněných statků, v jejichž prospěch mají být základní práva omezovaného umenšena“. Současné soudy „musí zvážit všechny mírnější alternativy, kterými by bylo možné dosáhnout sledovaného cíle“. Obecné soudy by měly – ve světle principů zdůrazněných Ústavním soudem – ve své rozhodovací činnosti týkající se zbavování či omezování způsobilosti k právním úkonům šetřit základní práva osob a zejména jejich lidskou důstojnost.

Pozvánky

Škola lidských práv

Od 14. do 19. února 2010 se v Brně uskuteční 11. ročník Školy lidských práv, organizovaný Public Interest Lawyers Association. Tento projekt je určen studentům 3.- 5. ročníků právnických fakult, kteří se zajímají o ochranu lidských práv a veřejných zájmů. Uzávěrka přihlášek je 20. 12. 2009. Více informací lze najít na: www.pilaw.cz.

Konference k výročí Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva

Vo štvrtok 3. decembra sa na Fakulte sociálnych štúdií Masarykovej univerzity uskutočnila konferencia „60 let Rady Evropy - 50 let Evropského soudu pro lidská práva“, ktorú zorganizovalo Centrum pro lidská práva a demokratizaci pod záštitou Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity.

Návštevníkom boli v dvoch tematicky zameraných blokoch poskytnuté pohľady odborníkov na rôzne praktické problémy, ktoré dnes sprevádzajú fungovanie Európskeho súdu pre ľudské práva. Medzi prednášajúcimi vystúpili medzi inými sudkyňa Najvyššieho správneho soudu Kateřina Šimáčková, prof. Dalibor Jílek, či vládný zmocnenec pre zastupovanie pred ESLP Vít Schorm. Svoje zastúpenie mali na konferencii i Ústavní soud, právní asistenti ESLP, advokáti z praxe, nevládné organizácie či informačná kancelária Rady Európy. Po oboch blokoch bol poskytnutý priestor pre diskusiu a otázky.

Rozmanitosť príspevkov umožnila zamyslieť sa nad súčasnou rolou Európskeho súdu pre ľudské práva v Európe, nad najväčšími problémami, ktorým čelí a výzvami do budúcnosti vrátane potreby jeho reformy. Účastníci sa v dostatočnej miere venovali i praktickým aspektom jeho fungovania a nechýbali ani zákulisné informácie priamo zo Štrasburgu.

Centrum pro lidská práva a demokratizaci
Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity - www.iips.cz

Centrum pro lidská práva a demokratizaci, bulletin vydává Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Masarykova univerzita, Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno adresa redakce Mezinárodní politologický ústav, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika tel./fax +420 549 495 769 e-mail iips@iips.cz webové stránky www.iips.cz redakční rada Lukáš Hoder (editor), Hubert Smekal, Lubomír Majerčík, Ladislav Vyhnanek.